

FRANJO PODHRAŠKI*, STJEPAN TRŠINSKI**, DAMIR BRLETIĆ***

Vrijeđanje policijskih službenika putem društvenih mreža i kriminalističko istraživanje prekršaja počinjenog vrijeđanjem policije

Sažetak

Svakodnevno smo svjedoci da su u javnosti prisutne neprimjerene, nepristojne, uvredljive, ponižavajuće ili diskriminatorne poruke, pa i govor mržnje u čemu prednjače društvene mreže kod kojih su nositelji takvih aktivnosti ohrabreni prividnom anonimnošću svojeg doma, drugih prostorija ili prostora s kojeg takve poruke šalju u javni prostor.

Vrlo su često spomenute poruke usmjerene prema policijskim službenicima ili policiji u cjelini.

U posljednje vrijeme zabilježena je pojava da se objavljuju fotografije ili videozapisi policijskih službenika prilikom obavljanja policijskih poslova ili primjene policijskih ovlasti, a nerijetko su te snimke popraćene uvredljivim, omalovažavajućim ili diskriminatornim porukama usmjerenim prema policijskim službenicima, njihovim zakonitim naredbama ili policiji u cjelini.

S obzirom na to da ponekad nije čvrsta granica između polazne osnove (osnove sumnje) za provođenje kriminalističkog istraživanja ili s druge strane prava građana na mišljenje i izražavanje misli pa i negativnu ocjenu određenog policijskog postupanja, bez jasne namjere vrijeđanja, kojeg javnost može ocijeniti kao uvođenje „verbalnog delikta“, u ovome članku pokušat ćemo ukazati na bitna obilježja pojedinih prekršaja počinjenih vrijeđanjem policije, bilo da se ona kvalificiraju kao obično vrijeđanje ili u sebi sadrže diskriminatorne osnove koje imaju za cilj stvaranje ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja i vrijeđanja dostojanstva.

* Franjo Podhraški, dipl. krim., voditelj Službe za javni red u Ravnateljstvu policije MUP-a RH.

** Stjepan Tršinski, dipl. krim., voditelj Odjela za prevenciju i metodologiju rada policije, Hrvatska.

*** Damir Brletić, struč. spec. crim., policijski službenik za zakonitost, taktiku i metodologiju rada policije u Ravnateljstvu policije MUP-a RH.

1. UVOD

U posljednje vrijeme zabilježena je pojava da se bez njihova izričitog pristanka na društvenim mrežama objavljuju fotografije policijskih službenika prilikom obavljanja policijskih poslova i primjene ovlasti, a da nakon takvih objavljivanja korisnici navedenih mreža ostavljaju uvredljive i neprimjerene komentare koji se odnose na policijske službenike.

Najeklatantniji su primjer tome fotografije policijskih službenika snimljene prilikom pružanja pomoći sudskom izvršitelju, te stavljene na Facebook bez njihove suglasnosti, a nakon čega je više osoba, pod više korisničkih imena, spomenute fotografije uvredljivo, neprimjereno i vulgarno komentiralo.

S tim u vezi napominjemo da se prema stavu Agencije za zaštitu osobnih podataka izraženom u dopisu dostavljenom ovom Ministarstvu, KLASA: 004-02/16-01/530 URBROJ: 567-02/03-17-04 od 2. veljače 2017. godine, takvo objavljivanje fotografija bez izričite privole policijskog službenika smatra narušavanjem privatnosti i dostojanstva i da se takvim ponašanjem ostvaruju obilježja kaznenog djela *nedozvoljene uporabe osobnih podataka* opisanog u članku 146. Kaznenog zakona (Narodne novine, broj: 125/11., 144/12., 56/15., 61/15. – Ispravak, 101/17. i 118/18.).

Različiti komentari vezani za spomenute fotografije policijskih službenika prilikom obavljanja službene radnje objavljeni na spomenutoj društvenoj mreži varirali su od iznošenja stavova, doživljaja i osjećaja autora, koji su uglavnom bili negativni; do posrednog pa i izravnog vrijeđanja i omalovažavanja policijskih službenika, ustrojstvenih jedinica policije, odnosno policije u cjelini ili njihovih zakonitih naređenja.

Dakle, neki od komentara nedvojbeno su predstavljali postojanje osnove sumnje da su na relativno nov način ostvarena obilježja prekršaja iz članka 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira (Narodne novine, broj: 5/90. - pročišćeni tekst, 30/90., 47/90. i 29/94.). Naime, radilo se o relativno novom načinu počinjenja spomenutog prekršaja koji (s obzirom na činjenicu da Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira datira iz 1977. godine i samo je nekoliko puta kozmetički modificiran), ne propisuje modalitete počinjenja prekršaja (putem društvenih mreža), ali zbog širine i nepreciznosti zakonske odredbe ne ograničava različite modalitete počinjenja prekršaja od izravnog usmenog vrijeđanja, preko vrijeđanja pisanim putem, do prijenosa uvreda i omalovažavanja putem društvenih mreža. Međutim, po ovom pitanju tek se razvija sudska praksa koja za sada nije u potpunosti jednoznačna.

2. KRIMINALISTIČKO ISTRAŽIVANJE PREKRŠAJA POČINJENOG VRIJEĐANJEM POLICIJE

Za pokretanje kriminalističkog istraživanja potrebno je ostvariti uvjete propisane člankom 158. i 159. Prekršajnog zakona (Narodne novine, broj: 107/07., 39/13., 157/13., 110/15., 91/16., 70/17. i 118/18.) da policija u okvirima svoje nadležnosti za provođenje nadzora radi postojanja osnova sumnje da je počinjen prekršaj ispuni svoju dužnost u poduzimanju potrebnih mjera kako bi se utvrdilo je li počinjen prekršaj i tko je počinitelj, te kako bi se otkrili i osigurali tragovi prekršaja i predmeti koji mogu poslužiti za utvrđivanje činjenica, te prikupile sve obavijesti koje bi mogle biti od koristi za uspješno vođenje prekršajnog postupka; drugim riječima, da se provede kriminalističko istraživanje prekršaja.

Pod kriminalističkim istraživanjem prekršaja treba podrazumijevati ukupnost onih policijskih ovlasti, mjera i radnji koje se prema Prekršajnom zakonu, Zakonu o policijskim poslovima i ovlastima (Narodne novine, broj: 76/09., 92/14. i 70/19.), Zakonu o kaznenom postupku (Narodne novine, broj: 152/08., 76/09., 80/11., 121/11., 91/12. - Odluka i Rješenje USRH, 143/12., 56/13., 145/13., 152/14. i 70/17.) i drugim zakonima, svrsishodno poduzimaju kada postoji osnova sumnje da je počinjen prekršaj.

Osnove sumnje treba razumijevati kao skup indicija koje predstavljaju vjerojatnost da je prekršaj počinjen. Osnove sumnje su minimalno potrebna količina informacija koje otvaraju mogućnost da je počinjen prekršaj, odnosno da su određenim ponašanjem ostvarena zakonom ili drugim propisom određena obilježja prekršaja. Dakle, radi se o minimumu sumnje u počinjenje prekršaja koje je potrebno da bi se pokrenulo kriminalističko istraživanje, odnosno proveli izvidi prekršaja i prikupljanje dokaza u smislu članka 158. i 159. Prekršajnog zakona. Nije, naime, niti funkcionalno niti ekonomično niti profesionalno, a ni zakonito - pokrenuti kriminalističko istraživanje svakog negativnog komentara policijskog postupanja na društvenim mrežama pod osnovom sumnje da su tim ponašanjem ostvarena obilježja prekršaja iz članka 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira; odnosno da su vrijeđani ili omalovažavani policijski službenici, tijela policije ili njihova zakonita naređenja.

Pod zakonitim naređenjima iz članka 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira treba podrazumijevati davanje upozorenja i naredbi građanima iz članaka 53., 54. i 55. Zakona o policijskim poslovima i ovlastima.

Pojedini negativni komentari iz kojih se ne može razaznati namjera izravnog vrijeđanja policijskih službenika, tijela policije ili njihovih zakonitih naređenja sami po sebi ne bi trebali biti dovoljna polazna osnova (osnove sumnje) da se krene u kriminalističko istraživanje odnosno izvide prekršaja i prikupljanje dokaza da je prekršaj počinjen, pa i u situaciji kada su negativna ocjena postupanja ili stav popraćeni vulgarnim izrazima, ali bez jasne namjere vrijeđanja i omalovažavanja, kao npr. navod: „odvratno, nezakonito, neprofesionalno i povraća mi se od toga“.

Jednako tako i jasno uvredljivi sadržaji izneseni na društvenim mrežama u međusobnoj korespondenciji za koje nije razvidno kome su upućeni - ne predstavljaju dovoljnu polaznu osnovu da bi se krenulo u kriminalističko istraživanje prekršaja kojim se vrijeđa ili omalovažava policijske službenike, tijela kojima pripadaju ili njihova zakonita naređenja. Naime, navod kao što je: „ti si govno“ razmijenjen u korespondenciji na društvenoj mreži ne znači da je namijenjen policiji, tim više što bi se policija, a i policijski službenici trebali suzdržati komentara na društvenim mrežama u ovakvoj ili sličnoj korespondenciji, jer ona ne bi značila obranu digniteta policije ni u kojem pogledu, već spuštanje na razinu nepristojnih sugovornika na društvenim mrežama koja je nedostojna i neprimjerena za policiju.

Značajno bi bilo napomenuti da će se gotovo uvijek pojavljivati novi oblici neprimjerene korespondencije na društvenim mrežama koji će biti usmjereni na policijske službenike, njihove zakonite naredbe i postupke, pa i na policiju u cjelini, a koji će biti u toj mjeri sofisticirani i dvosmisleni da se neće jednoznačno moći razlučiti radi li se o negativnom komentaru ili mišljenju na koje, kao što je već navedeno, građani imaju pravo ili o ponašanju kod kojeg se stječe osnova sumnje u počinjenje prekršaja. Tako se npr. nakon uspješno provedenog kriminalističkog istraživanja na društvenim mrežama pojavila poruka sadržaja da je Medo uspješno napravio posao i dabogda mu selo izgorjelo. Medo je policijski službenik kojeg pod tim nadimkom poznaje cijeli kraj u kojem je uspješno provedeno kriminalističko istraživanje,

a drugi dio poruke usmjeren je na prizivanje zla prema spomenutom policijskom službeniku i mjestu u kojem on prebiva te se u kontekstu i slijedu poruka koje su istoj poruci prethodile i koje su nakon toga uslijedile – mogu izvući najmanje dva zaključka, prvi je da je takvo prizivanje zla kao uzrečice udomaćeno u tom kraju kada se neki događaj ili postupak želi negativno ocijeniti i drugo da je autor poruke imao namjeru porukom dovesti u uvredljiv i ponižavajući položaj određenog policijskog službenika.

Hoće li se u sličnim konkretnim slučajevima raditi o potrebnom supstratu indicija da je ostvarena osnova sumnje u počinjenje prekršaja ili ne, na odluci je ovlaštenog tužitelja koji mora procijeniti hoće li se u konkretnom slučaju upustiti u kriminalističko istraživanje ili će u nastavku praćenja korespondencije pokušati prikupiti još nešto indicija ili činjenica koje ukazuju na prekršaj.

U svakom slučaju odluku o tome je li ostvarena potrebna osnova sumnje za provođenje kriminalističkog istraživanja prekršaja u ovakvim i sličnim situacijama treba donositi u odnosu na konkretan prekršaj, njegova obilježja i počinitelja, mjesta i vremena korespondencije, konteksta u kojem je ona ostvarena i sl., i to u svakom konkretnom slučaju zasebno.

U svakom slučaju osnove sumnje u ovakvim slučajevima imaju i zasebnu težinu jer se s jedne strane radi o polaznoj osnovi za kriminalističko istraživanje, a s druge se strane, ukoliko te osnove nisu dobro odmjerene, otvara mogućnost da javnost to ocjeni kao uvođenje verbalnog delikta na mala vrata, kako su pojedini mediji to već i pokušali prikazati (npr. članak objavljen 24. lipnja 2017. na portalu Vijesti.hr pod nazivom: „Privođenja zbog Facebook prijentji: uvodi li se verbalni delikt na mala vrata?“).

Dakle, svaki negativni komentar na društvenim mrežama objavljen vezano za obavljanje policijskog posla ili primjenu policijskih ovlasti ne predstavlja ujedno i osnove sumnje da ga je autor iznio s namjerom vrijeđanja policije, policijskih službenika ili njihovih zakonitih naređenja. Naime, negativan stav, ocjena, osjećaj, komentar ili mišljenje izraženo putem društvenih mreža koji u sebi ne sadrže uvredljive ili omalovažavajuće navode može se smatrati pravom na mišljenje i izražavanje misli zajamčeno Ustavom Republike Hrvatske i kao takvo nije inkriminirano člankom 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira. Inkriminacija iz spomenutog članka vezana je za negiranje vrijednosti koje počinitelj upućuje s namjerom omalovažavanja i vrijeđanja državnog tijela, službene osobe prilikom obavljanja službe ili u vezi s obavljanjem službe ili njihovih zakonitih naređenja.

Promatra li se kretanje broja prekršaja po članku 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, u posljednje četiri godine i proteklom razdoblju 2019. godine, uočiti će se stalni trend pada broja tih prekršaja, kao i, uostalom, i ukupnog broja prekršaja iz spomenutog Zakona.

Jedan od razloga tome svakako je i nedostatak policijskih službenika koji službu obnašaju u kontaktnoj i ophodnoj djelatnosti u odori na terenu, relativno niska novčana kazna zapriječena za taj prekršaj, pa i činjenica da se određeni broj prekršaja počinjenih vrijeđanjem policijskih službenika kvalificira kao prekršaj iz članka 25. Zakona o suzbijanju diskriminacije, a o čemu će biti nešto više riječi u nastavku ovoga članka.

Tablica 1: Pregled evidentiranih prekršaja članka 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, kao i ukupan broj prekršaja iz navedenog Zakona

Pregled evidentiranih prekršaja članka 17. ZoPPJRiM, kao i ukupan broj prekršaja iz navedenog Zakona				
Godina	Čl. 17. ZoPPJRiM (omalovažavanje ili vrijeđanje)			Ukupno prekršaja iz Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira
	Policijskih službenika	Ostalih državnih tijela	Ukupno	
2015.	2091	63	2154	22.444
2016.	2025	78	2103	20.302
2017.	1831	60	1891	18.467
2018.	1705	47	1752	17.526
2019. I. - VIII.	1055	30	1085	10.939
UKUPNO	8707	278	8985	89.678

U smislu članka 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira ne zahtijeva se izravno ili neposredno omalovažavanje državnog tijela, službene osobe tog tijela ili njezina zakonitog naređenja niti se propisuje način na koji se omalovažavanje ili vrijeđanje može počinuti, ali u svakom slučaju mora biti prilikom obavljanja službe ili u vezi s obnašanjem službe.

Jednako tako, ne zahtijeva se da prekršaj bude počinjen na javnome mjestu što znači da se prekršaj može počinuti na bilo kojem mjestu koje po svojim karakteristikama ne mora biti javno mjesto ni u stvarnom, a ni u pretpostavljenom smislu.

Dakle, navedeni propis ne ograničava mogućnost počinjenja prekršaja izvan javnog mjesta, a niti pisanom korespondencijom, ali u svakom slučaju vrijeđanje i omalovažavanje predstavljaju bitno obilježje spomenutog prekršaja.

Pojmove obavljanje službe i u vezi s obavljanjem službe treba sagledavati ponajprije kroz obavljanje policijskih poslova i primjenu policijskih ovlasti, ali valja uzeti u obzir i široku lepezu raznih oblika obavljanja službe policijskih službenika kod kojih može doći do vrijeđanja i omalovažavanja.

S obzirom na to da je često upitno mjesto počinjenja prekršaja počinjenog vrijeđanjem putem elektroničke pošte, valja napomenuti da je prekršaj počinjen u mjestu gdje je počinitelj radio ili bio dužan raditi i u mjestu gdje je u cjelini ili djelomično nastupila štetna posljedica, a u slučaju kažnjivog pokušaja i mjestu gdje je posljedica prekršaja trebala nastupiti.

Što se mjesta počinjenja prekršaja tiče valja također napomenuti da Prekršajni zakon propisuje da je u slučaju da nije poznato mjesto počinjenja prekršaja nadležan sud na čijem području okrivljenik ima prebivalište ili boravište, te on ostaje nadležan i u slučaju ako se naknadno saznalo za mjesto počinjenja prekršaja. Kako ove odredbe govore u prilog ekonomičnosti prekršajnog postupka, koje su u smislu Prekršajnog zakona bitna odrednica tog postupka, princip valja primijeniti i u pogledu ekonomičnosti postupanja ustrojstvenih jedinica policije prilikom provođenja kriminalističkog istraživanja prekršaja, odnosno izvida i prikupljanja dokaza za uspješno vođenje prekršajnog postupka.

Slijedom navedenog, potrebno je dosljedno, pragmatično, profesionalno i u skladu s člankom 158. Prekršajnog zakona, ranijim uputama i smjernicama, te ovom Uputom utvrditi

osnove sumnje da su ostvarena obilježja prekršaja iz članka 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira posebno ako je on počinjen putem elektroničkih medija, kako se ne bismo nepotrebno upuštali u dugotrajna i zahtjevna kriminalistička istraživanja s nepoznatim ishodom koja podrazumijevaju i stanovita ograničenja sloboda, mišljenja i izražavanja misli pojedinaca na društvenim mrežama, jer to ne bi bilo ekonomično u smislu Prekršajnog zakona, niti bi u javnosti stvaralo pozitivnu sliku o radu policije u cjelini.

Uzimajući u obzir da se svako kriminalističko istraživanje prekršaja provodi u cilju utvrđivanja je li prekršaj počinjen, tko je počinitelj, te da se prikupe sva saznanja i dokazi kako bi se uspješno pokrenuo prekršajni postupak - te činjenice svakako treba uzeti u obzir i kod prikupljanja potrebnog supstrata činjenica da bi se pokrenuo prekršajni postupak protiv okrivljenika koji je prekršaj počinio vrijeđanjem ili omalovažavanjem policijskih službenika, njihovih zakonitih naredbi ili s ciljem prouzrokovanja straha ili stvaranja neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja za policijske službenike.

Ovisno o utvrđenim činjenicama i okolnostima svakog pojedinog prekršaja i njegova počinjenja, pa i samog počinitelja, potrebno je cjelovito sagledati i motive njegova počinjenja, ciljeve djelovanja počinitelja na inkriminirani način, te ovisno o tome što se iz prikupljenog supstrata može dokazivati pred tijelima postupka, na odgovarajući način, sukladno s Prekršajnim zakonom, pokrenuti prekršajni postupak.

Dakle, prekršajni postupak, kada se radi o izravnom vrijeđanju bez posebnih ciljeva i motiva, treba pokretati podnošenjem optužnog prijedloga po članku 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira.

Međutim, ako se kriminalističkim istraživanjem utvrdi da je počinitelj policijske službenike vrijeđao s ciljem prouzrokovanja straha ili stvaranja neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja kako bi na osnovi položaja kojeg policijski službenici u društvu zauzimaju povrijedio njihovo dostojanstvo - prekršajni postupak treba pokretati za prekršaj iz članka 25. Zakona o suzbijanju diskriminacije (Narodne novine, broj: 85/08. i 112/12.), tim više što je novčana kazna predviđena za taj prekršaj znatno viša od novčane kazne koja je predviđena za prekršaje iz članka 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira.

Bez obzira na zastarjelost Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira (donesen još 1977. godine i više puta kozmetički modificiran, kazne u DEM i sl.) i potrebe donošenja jednog novog, suvremenog zakona koji bi regulirao to područje, nikako ne treba paušalno podcjenjivati njegovu težinu, pa ni u pogledu propisane kazne, jer se, iako nerazmjerno novčanoj kazni predviđenoj za vrijeđanje policijskih službenika (50-200 DEM) za taj prekršaj (čl. 17. ZOPJRM-a), kao alternativa propisanoj novčanoj kazni može izreći kazna zatvora do 30 dana.

Kako bismo u nastavku ovoga članka pokušali razjasniti za koji je prekršaj u konkretnom slučaju opravdano podnositi optužni prijedlog i u postupku zastupati takva stajališta ovlaštenog tužitelja, prikazat ćemo analizu do sada pokrenutih prekršajnih postupaka po članku 25. Zakona o suzbijanju diskriminacije i odluka nadležnih sudova u prvom, pa i u drugom stupnju koje dodatno potvrđuju prije iznesene činjenice vezane za rezultate pojedinih kriminalističkih istraživanja u pogledu eventualnih dvojbi - kada za koji prekršaj pokrenuti prekršajni postupak, odnosno kvalificirati kao članak 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira ili članak 25. Zakona o suzbijanju diskriminacije.

Posebno bismo ovom prilikom naglasili da nikako ne stoji uvriježeno mišljenje među dijelom policijskih službenika kako se u slučajevima spomenutih prekršaja radi o istoj inkriminaciji, a još manje o istoj zaštićenoj vrijednosti koja se svakim od tih prekršaja štiti.

3. ANALIZA POKRENUTIH PREKRŠAJNIH POSTUPAKA PO ČLANKU 25. ZAKONA O SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE NA ŠTETU POLICIJSKIH SLUŽBENIKA

Tablica 2: Analiza pokrenutih prekršajnih i sudskih odluka po čl. 25. Zakona o suzbijanju diskriminacije

ANALIZA PREKRŠAJNIH POSTUPAKA U SVEZI S ČL. 25. ZAKONA O SUZBIJANJU DISKRIMINACIJE NA ŠTETU POLICIJSKIH SLUŽBENIKA																
R.B.	Policijska uprava	Prvostupanjski postupak									Drugostupanjski postupak					
		Nije donesena odluka	Proglašen krivim	Odbijena optužba	Osloboden optužbe	Obustavljen postupak	Prekvalifikacija čl. 25. ZOSD na prekršaje iz ZOPP/JRM	Izostavljeno kažnjavanje po čl. 25. ZOSD uz kažnjavanje po ZOPP/JRM	Doneseno odluka u prvostupanjskom postupku	Pravomoćna odluka u prvostupanjskom postupku	Nepravomoćna odluka u prvostupanjskom postupku	Redovni pravni lijek	Nije donesena odluka	Odluka o redovnom pravnom lijeku	Pravomoćne odluke u drugostupanjskom postupku	Nepravomoćne odluke u drugostupanjskom postupku
1.	BJELOVARSKO-BILOGORSKA															
2.	BRODSKO-POSAVSKA				1			1	1							
3.	DUBROVAČKO-NERETVANSKA	4	2					2	2							
4.	ISTARSKA	3	7		1	2	1	11	9	2						
5.	KARLOVAČKA															
6.	KOPRIVNIČKO-KRIŽEVAČKA															
7.	KRAPINSKO-ZAGORSKA															
8.	LIČKO-SENJSKA				12			12	1		11	2	9	8	1	
9.	MEĐIMURSKA		1				1	2	2							
10.	OSJEČKO-BARANJSKA		1					1	1							
11.	POŽEŠKO-SLAVONSKA															
12.	PRIMORSKO-GORANSKA	2	4		3	3		10	6	1	3	2	1	1		
13.	SISAČKO-MOSLAVAČKA		1					1	1							
14.	SPLITSKO-DALMATINSKA	1	7				2	10	7		3	2	1	0	1	
15.	ŠIBENSKO-KNINSKA															
16.	VARAŽDINSKA															
17.	VIROVITIČKO-PODRAVSKA		1					1	1							
18.	VUKOVARSKO-SRIJEMSKA															
19.	ZADARSKA															
20.	ZAGREBAČKA	1	6		1			7	5	1	1		1	1		
UKUPNO:		11	30	0	18	5	4	1	58	36	4	18	6	12	10	2

Po članku 25. Zakona o suzbijanju diskriminacije u vremenu od 2015. do 2019. godine ukupno je na razini MUP-a RH pokrenuto 69 prekršajnih postupaka.

Od tog broja do 18. listopada 2019. godine u prvostupanjskom je postupku doneseno 58 odluka, od čega su njih 36 postale pravomoćne. Od ostale 22 odluke, četiri su u prvostupanjskom postupku još nepravomoćne, dok je na 18 odluka uložen redoviti pravni lijek.

Od do sada donesenih sudskih odluka u prvostupanjskom postupku, u 30 slučajeva počinitelji su proglašeni krivima, dok su u 18 slučajeva počinitelji oslobođeni optužbe, u pet slučajeva postupak je obustavljen, u četiri slučaja prekršaj je iz članka 25. Zakona o suzbijanju diskriminacije od strane suda prekvalificiran u prekršaj iz Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira, a u jednom slučaju sud je izostavio kažnjavanje po odredbi članka 25. Zakona o suzbijanju diskriminacije, budući da je počinitelj, pored navedene odredbe, optužen te kažnjen i za prekršaj iz Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira.

Od navedenih odluka sudova, stranke su uložile 18 redovitih pravnih lijekova.

Od navedenih redovitih pravnih lijekova drugostupanjski sud donio je odluku u 12 slučajeva, od kojih su 10 postale pravomoćne, dok su dvije nepravomoćne. Od ostalih šest slučajeva drugostupanjska odluka još nije donesena.

Treba naglasiti da je od navedenih 18 uloženi redovitih pravnih lijekova u 15 slučajeva žalbu uložio ovlaštenu tužitelj, odnosno nadležna ustrojstvena jedinica policije, dok je u tri slučaja žalbu uložio okrivljenik.

Od donesenih drugostupanjskih odluka u 10 slučajeva žalbu je uložio ovlaštenu tužitelj (policija), od čega je u osam slučajeva žalba odbijena, dok je u dva slučaja prihvaćena žalba tužitelja, te je ukinuta prvostupanjska odluka i predmet vraćen prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje i odluku. U ostalim dvjema drugostupanjskim odlukama gdje je okrivljenik uložio žalbu, nadležni sud prihvatio je žalbe te je u jednom slučaju predmet vraćen prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje i odluku, dok je u jednome slučaju okrivljenik oslobođen krivnje.

U jednom je slučaju, nakon odluke drugostupanjskog suda da se predmet vraća prvostupanjskom sudu na ponovno suđenje, donesena oslobađajuća odluka prvostupanjskog suda na koju je ponovno tužitelj uložio redoviti pravni lijek.

Analizom prvostupanjskih odluka nadležnih sudova gdje su okrivljenici oslobođeni optužbe ili su postupci obustavljeni ili su prekršaji prekvalificirani iz Zakona o suzbijanju diskriminacije u prekršaje iz Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira ili je izostavljeno kažnjavanje okrivljenika po Zakonu o suzbijanju diskriminacije, utvrđeno je da su u obrazloženjima nadležni sudovi najčešće navodili da zanimanje – profesionalni status policijskog službenika prema odredbama Zakona o suzbijanju diskriminacije ne predstavlja pravom priznatu osnovu – društveni položaj navedene fizičke osobe, odnosno nema diskriminacije bez navođenja okolnosti koje bi policijskog službenika dovele u diskriminacijski položaj, već se navodi da se eventualno radi o vrijeđanju policijskih službenika ili se radi o nepristojnom ili neprimjerenom ponašanju okrivljenika.

Analizom drugostupanjskih odluka gdje je došlo do odbijanja žalbi ovlaštenog tužitelja (policije) utvrđeno je da je u većini obrazloženja nadležni sud navodio da se diskriminacijom smatra „stavljanje nekoga u nepovoljniji položaj“, a da oštećeni policijski službenik nije „zaknut“ u nečemu zbog čega obnaša dužnost, a niti je počinitelj u poziciji nadređenog da bi oštećenog mogao „zaknuti“ u nekom pravu. Isto tako se navodi da djelovanjem počinitelja

kod djelatnika policije nije prouzročen strah i nije stvoreno neprijateljsko i ponižavajuće okruženje na temelju društvenog položaja, te se ne smatra da su se djelatnici policije kao društvena skupina našli u poziciji da im se ne ostvare pretpostavke za ostvarivanje jednakih mogućnosti, odnosno da je došlo do njihove diskriminacije u društvu.

Međutim, u dva je slučaja Visoki prekršajni sud Republike Hrvatske odlučujući u drugom stupnju u svezi sa žalbom tužitelja na odluku prvostupanjskog suda u povodu optužnog prijedloga za počinjeni prekršaj iz članka 25. Zakona o suzbijanju diskriminacije, odlučio da se predmeti vraćaju prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje uz obrazloženje da je navedeni sud pogrešno ocijenio kako iz činjeničnog opisa optužnog prijedloga ne proizlazi zakonsko obilježje prekršaja, te da je pogrešan stav prvostupanjskog suda kako u konkretnom predmetu nedostaje diskriminatorna osnova.

Kad promatramo kvalitetu podnesenih optužnih prijedloga moramo ustvrditi da tužitelj nije u dovoljnoj mjeri opisivao i dokazivao inkriminaciju iz članka 25. Zakona o suzbijanju diskriminacije gdje se traži da počinitelj s ciljem prouzrokovanja straha drugome ili stvaranja neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja na temelju razlike u rasi, etničkoj pripadnosti, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, društvenom položaju i dr. povrijedi njegovo dostojanstvo, već se isključivo opisivalo i dokazivalo da je okrivljenik vrijeđao i omalovažavao policijske službenike što je rezultiralo činjenicom da je u određenim situacijama nadležni sud opisane prekršaje prekvalificirao u članak 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira.

Dakle, sam postupak provođenja izvida, prikupljanja dokaza i podnošenja optužnog prijedloga od ovlaštenog tužitelja nije bio dovoljno kvalitetan, niti je išao za tim da se utvrdi i dokaže inkriminacija prekršaja opisanog u članku 25. Zakona o suzbijanju diskriminacije, a što je rezultiralo neujednačenom sudskom praksom kod koje je gotovo jednak broj okrivljenika proglašen krivima i onih koji su oslobođeni od krivnje ili je došlo do prekvalifikacije prekršaja ili izostavljanja kažnjavanja po čl. 25. ZOSD-a (u 30 slučajeva okrivljenici su u prvostupanjskom postupku proglašeni krivima, dok su u 28 slučajeva + dva slučaja u drugostupanjskom postupku okrivljenici oslobođeni optužbe ili je postupak obustavljen ili prekvalificiran u prekršaj iz Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira ili je izostavljeno kažnjavanje po članku 25. Zakona o diskriminaciji).

Čak niti drugostupanjske odluke ne govore u prilog činjenici da se ne može ostvariti obilježje prekršaja iz članka 25. Zakona o suzbijanju diskriminacije na štetu policijskih službenika, ako ih se vrijeđanjem i omalovažavanjem dovodi u uvredljiv i ponižavajući položaj.

4. ZAKLJUČAK

Naravno da se svako vrijeđanje i omalovažavanje policijskih službenika ne može jednoznačno podvesti pod prekršaj iz članka 25. Zakona o suzbijanju diskriminacije, ali stoji tvrdnja da bi u slučajevima kada postoji osnova sumnje da je počinitelj svojim radnjama išao za tim da prouzrokuje strah drugome ili stvaranjem neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja na temelju razlike u rasi, etničkoj pripadnosti, boji kože, spolu, jeziku, vjeri, društvenom položaju i dr. povrijedi njegovo dostojanstvo – trebalo provesti kvalitetno kriminalističko istraživanje (izvide i prikupljanje dokaza).

Tim istraživanjima potrebno je dokazivati bitne elemente prekršaja iz članka 25. Zakona o suzbijanju diskriminacije, dok će se, ukoliko nije moguće dokazati da je počinitelj s ciljem

prouzrokovanja straha ili stvaranja neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja zasnovanog na temelju društvenog položaja povrijedio dostojanstvo policijskih službenika, već je samo uvrijedio policijske službenike ili omalovažio policijske službenike ili njihove zakonite naredbe, raditi o prekršaju iz članka 17. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira kod kojeg se ne traži prije spomenuti razlog u širem smislu vrijeđanja policijskih službenika.

Dakle, prekršaj iz članka 25. Zakona o suzbijanju diskriminacije u svojem zakonskom opisu (tzv. dispoziciji) propisuje da cilj djelovanja počinitelja mora biti prouzrokovanje straha drugome ili stvaranje neprijateljskog, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja na temelju diskriminatorskih razlika kojeg oštećenog u bitnome određuju, a na osnovi čega bi se vrijeđalo njegovo dostojanstvo.

Između ostalih diskriminatorskih razlika u članku 25. Zakona o suzbijanju diskriminacije navodi se i društveni položaj, kojeg se u širem smislu definira kao socijalni status, odnosno položaj kojeg pojedinac ili skupina zauzima u određenoj društvenoj strukturi zahvaljujući svojem podrijetlu, ekonomskom statusu, osobnim sposobnostima, obrazovanju, specifičnom položaju u društvu i sl., a određuju ga pravila, karakteristično ponašanje, određene vrijednosti, određene društvene norme i ograničenja koje pojedinac ili skupina prihvaća i promiče kao svoje, a što se može izražavati i određenim unificiranim obrascima, simbolima, uniformama i sl.

Engl.: *Insulting Police Officers via Social Media and Criminal Investigation of Offences Committed by Insulting the Police*